

Sygn. akt I I C 478 / 09

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2015 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie Wydział II Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Sławińska

Protokolant: sekr. sądowy Monika Załęska

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2015 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa M. W. (1), L. S. (1), J. S. (1), M. M. (1), J. S. (2)

przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...)

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. nie obciąża powodów obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanego kosztów procesu;

III. nieuiszczone koszty sądowe przejmują na rachunek Skarbu Państwa.

Sygn. akt II C 478/09

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 16 czerwca 2009 roku skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...) powódki J. S. (2), M. W. (2), L. S. (1) wniosły o zasądzenie od pozwanego po 80 000 zł z ustawowymi odsetkami od daty wyrokowania do dnia zapłaty, a powodowie M. M. (2) i J. S. (1) wniosli o zasądzenie od pozwanego po 120 000 zł z ustawowymi odsetkami od daty wyrokowania do dnia zapłaty. Ponadto powodowie M. W. (2), L. S. (1), M. M. (2), J. S. (1) wniosli o zasądzenie solidarnie na ich rzecz zwrotu kosztów procesu. Powódka J. S. (2) także wniosła o zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że ich poprzednicy prawni byli współwłaścicielami nieruchomości o powierzchni 2175,83 m² położonej w W. przy ul. (...) (obecnie Al. (...)), z której decyzją Kierownika Wydziału Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Prezydium Rady Narodowej (...) W. z 11 stycznia 1973 roku wywłaszczono na rzecz Skarbu Państwa z przeznaczeniem pod budowę Centrum (...) działkę o powierzchni 1032 m². Powodowie podali, że w związku z tym, że przedmiotowej działki na cel wywłaszczenia nie wykorzystano poprzednicy prawni wnioskami z 22 października 1986 roku i z 26 lipca 1989 roku wystąpili o zwrot nieruchomości w trybie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości. Następnie decyzją z 12 stycznia 1991 roku Burmistrz D. P. orzekł o zwrocie wywłaszczonej nieruchomości. Decyzja ta została jednak uchylona do ponownego rozpoznania. Ponadto decyzją z dnia 29 września 1991 roku Wiceprezydent (...) W. stwierdził wygaśnięcie terminu ważności decyzji lokalizacyjnej, która była podstawą decyzji wywłaszczeniowej. Natomiast w dniu 13 grudnia 1998 roku mimo niewykorzystania przedmiotowej nieruchomości na cel wywłaszczenia, co rodziło obowiązek jej zwrotu byłym właścicielom i mimo trwającego postępowania administracyjnego wywołanego wnioskami zwrotowymi byłych właścicieli, Skarb Państwa oddał Instytutowi (...) to, co powinien zwrócić tj. przedmiotową nieruchomość, w formie prawnie nieodwracalnej tj. umową w ramach tzw. wyposażenia osoby prawnej. Powodowie wyjaśnili, że ponieśli szkodę odpowiadającą wartości działki, którą w prawidłowym biegu wypadków powinni odzyskać, pomniejszoną

o wysokość zwaloryzowanego odszkodowania przyznanego ich prawnym poprzednikom z tytułu wywłaszczenia. Powodowie wskazali, że podstawą odpowiedzialności Skarbu Państwa jest art.417 §2 k.c. w brzmieniu sprzed zmiany z 17 czerwca 2004 roku, gdyż zdarzenie szkodzące, czyli trwała dyspozycja gruntem miała miejsce 14 grudnia 1998 roku (pozew k.1-7).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu zarzucił powodom, że nie wykazali szkody i związku przyczynowego pomiędzy umową przeniesienia własności z 14 grudnia 1998 roku, a poniesioną szkodą. Ponadto podniósł zarzut przedawnienia, wskazując, że według wskazań powodów zdarzeniem, z którego wywodzą szkodę jest zawarcie umowy z 14 grudnia 1998 roku, a więc maksymalny 10- letni okres przedawnienia upłynął 14 grudnia 2008 roku. Podkreślił, że działania podjęte w postępowaniu administracyjnym nie przerywały biegu przedawnienia. Pozwany podniósł również, że nie został wykazany stan nieruchomości w dacie zdarzenia, z którego powodowie wywodzili szkodę (odpowiedź na pozew k.57-60).

W piśmie procesowym z dnia 4 stycznia 2010 roku powodowie M. W. (2), L. S. (1), M. M. (2), J. S. (1) wskazali, że nawet gdyby przyjąć, że roszczenie budowane na delikcie z 14 grudnia 1998 roku przedawniło się, to uwzględniając ponad 20 letnie postępowanie administracyjne, wstąpienie na drogę sądową niezwłocznie po otrzymaniu merytorycznej decyzji o odmowie zwrotu i upływie ustawowego terminu przewidzianego na rozpoznanie złożonego od decyzji odwołania, niewielkie przekroczenie terminu przedawnienia, niejasność stanu prawnego, który pozwala ocenić stan roszczeń jako przedwczesne, a zarazem przedawnione, to zarzut przedawnienia należy uznać za nadużycie prawa. Niezależnie od powyższego w ocenie powodów nie nastąpiło przedawnienie, gdyż odszkodowanie za szkodę wyrządzoną niemożnością zwrotu w naturze nieruchomości jest roszczeniem zastępczym wobec roszczenia o zwrot gruntu, dochodzonego na właściwej drodze przed organami administracji państwowej, a administracyjne postępowanie zwrotowe rozstrzygnięte decyzją z 16 lutego 2009 roku przerywa bieg przedawnienia (pismo k.68-72).

W piśmie procesowym z dnia 17 kwietnia 2013 roku powódka J. S. (2) poparła stanowisko pozostałych powodów (pismo k.161).

W piśmie procesowym z dnia 30 lipca 2013 roku powodowie M. W. (2), L. S. (1), M. M. (2), J. S. (1) wskazali, że rozliczany w sprawie deliktem jest niewypełnienie obowiązku zwrotu, w tym bezprawie w postaci złamania przez władzę publiczną zakazu użycia nieruchomości niewykorzystanej na cel wywłaszczenia oraz nakazu zawiadomienia byłych właścicieli o zamiarze jej innego przeznaczenia, uprawniającego ich do zażądania zwrotu nieruchomości, których wypełnienie było możliwe na dzień poprzedzający zawarcie umowy o wyposażeniu Centrum (...), czyli 13 grudnia 1998 roku. Ponadto zdaniem powodów w 1991 roku, a więc po upływie obu terminów z art.137 ustawy o gospodarce nieruchomościami, działki nie wykorzystano na cel wywłaszczenia, a plany na jej zagospodarowanie były sprzeczne z celem wywłaszczenia (pismo k.186-194).

Przed Sądem i w dalszych pismach procesowych strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W 1969 roku Miejska Komisja Planowania (...) Prezydium Rady Narodowej (...) W. wydała decyzję nr (...), w której ustaliła lokalizację ogólną budowy pomnika – Szpitala (...) wraz z obiektami towarzyszącymi (Zaświadczenie - k.4 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...)).

W dniu 9 marca 1971 roku Prezydium Rady Narodowej (...) W. wydało decyzję nr (...) o lokalizacji szczegółowej, w której ustaliło lokalizację szczegółową Centrum (...) (dalej (...)) na terenie położonym w W. – P.- M. ul. (...). Integralną częścią mapy był załącznik graficzny, na którym wyznaczony był teren lokalizacji – mapa Nr 613/71 L 73/71 oraz wytyczne (Decyzja z załącznikami - k.10-14 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...)).

Decyzją Prezydium Rady Narodowej (...) W. z 11 stycznia 1973 roku na podstawie ustawy z 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, wywłaszczono część nieruchomości o pow. 1032 m² z ogólnej

powierzchni 2170 m² położonej w W. M. przy ul. (...) (obecnie Al. (...)). Nieruchomość ta stanowiła własność W. S. w 1/2 części, B. S. w 1/4 części, L. S. (2) w 1/4 części. Dla ww. nieruchomości prowadzona była księga wieczysta KW nr (...), obecnie stanowi ona część działki nr (...) -cz z obrębu 261 (3-11-48) o powierzchni 1032m². W uzasadnieniu decyzji wskazano, że zgodnie z lokalizacją szczegółową nr 613/71 z 9 marca 1971 roku nieruchomość przeznaczona została na budowę (...) (decyzja k.10-12).

Celem wywłaszczenia określonym w decyzji o lokalizacji szczegółowej była budowa (...) tj. budowa obiektów/ budowa urządzeń budowlanych związanych z budynkami. (...) miało funkcjonować w obiektach pełniących różnorodne funkcje związane z działalnością szpitala. Dokumentami stanowiącymi o tym, jakie obiekty budowlane składały się na całość (...) były decyzje administracyjne zatwierdzające plany realizacyjne, na podstawie których można było rozpocząć budowę (...). Budowa (...) rozumiana była jako budowa budynków wraz z pełną niezbędną infrastrukturą, zagospodarowaniem terenu – parkingami, zieleni. Projekt budowy (...) musiał zapewnić odpowiednią ilość powierzchni zieleni izolacyjnej dla potrzeb szpitala i musiał być uzgodniony w tym zakresie z Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym. Budowa całego kompleksu (...) była podzielona na etapy realizacji, toteż było kilka ww. decyzji, a w kolejnych latach zatwierdzane były plany realizacyjne zamienne lub wprowadzono je w formie aneksów. Dopiero plany realizacyjne dokładnie określały jakie konkretnie obiekty ściśle związane z (...) miały być posadowione na działce. W planie realizacyjnym – usytuowanie obiektów (...), na którym został naniesiony projekt z 22 czerwca 1973 roku na wywłaszczonej nieruchomości poprzedników prawnych powodów zaprojektowano grupy zieleni – drzewostan projektowany. Na tak zaprojektowaną zielenią mogły się składać zarówno drzewa istniejące w chwili wykonywania projektu, jak również projektowane nowe nasadzenia. W planie realizacyjnym (...) etap I, II, III z 28 czerwca 1980 roku na wywłaszczonej działce zaprojektowano przebieg sieci kanalizacyjnej sanitarnej. Lokalizacja sieci sanitarnej została zaprojektowana w planie realizacyjnym sporządzonym dla etapu budowy kolejnych obiektów, dla których obsługi niezbędna była również realizacja przyłącza (kolektor sanitarny Ø 300) sieci kanalizacji sanitarnej (przesyłowych). Przyłącza są realizowane na terenie własnym inwestora i na właścicielu ciąży ich utrzymanie i konserwacja. W 1980 roku przyłączy sieci gazowej Ø 100 łączące obiekty (budynki) znajdujące się na terenie inwestycji (...) z siecią gazową przesyłową zlokalizowaną na terenie drogi publicznej i zapewniająca możliwość dostarczania gazu do tych obiektów już istniało. Przyłączy to nie istniało jednak w dacie wywłaszczenia. Na terenie wywłaszczonej działki w dniu 26 lipca 1989 roku tylko na części działki został zrealizowany cel wywłaszczenia poprzez realizację najpóźniej w 1987 roku sieci infrastruktury technicznej – kanalizację sanitarną i sieć gazową (przyłącza) oraz zielenią naturalną. Realizacja pawilonu handlowego – istniejącego od 1982 roku na pozostałej części działki powodowała, że na tej części działki zrealizowany cel był odmienny niż określony w decyzji lokalizacji szczegółowej, tj. nie został zrealizowany. Pawilon ten przez pewien okres był przeznaczony na funkcje handlowe – sklep rybny. W dniu 14 grudnia 1998 roku na nieruchomości wywłaszczonej cel wywłaszczenia oznaczony w decyzji lokalizacji szczegółowej został zrealizowany poprzez zagospodarowanie działki zielenią urządzoną oraz realizację sieci infrastruktury technicznej – kanalizację sanitarną i sieć gazową. Wyżej wymieniony sposób zagospodarowania działki jest kontynuowany co najmniej od 1995 roku (opinia biegłego z załącznikami k. 258-271, uzupełniająca opinia biegłego k.316-322, ustna opinia uzupełniająca k.346-347 i nagranie k.349, plany realizacyjne - k.131-133 t.2 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), notatka z wizji – k.554 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), decyzja z 10.05.1973r. – k.40 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), protokoły z wizji k.216, 228, zdjęcia – k.217-223 t.2 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), zeznania powódki J. S. (2) k.243-244 i nagranie k.245).

L. S. (2) i B. S. nabyli po 1/2 części spadku po W. S.. Zgodnie z Postanowieniem Sądu Rejonowego dla (...)P. II Wydział Cywilny z 29 września 1995 roku sygn. akt II Ns 917/95 spadek po B. S. na podstawie ustawy nabyli: żona J. S. (2) oraz córki M. W. (1) i L. S. (1), każda z nich po 1/3 części spadku. Zgodnie z Postanowieniem Sądu Rejonowego dla Warszawy P. II Wydział Cywilny z 4 listopada 1999 roku sygn. akt II Ns 2067/99 spadek po L. S. (2) na podstawie ustawy nabyli syn J. S. (1) i córka M. M. (2) z domu S. po 1/2 części spadku każdy z nich (bezsporne, postanowienia k.14-15).

Wnioskiem z dnia 22 października 1986 roku skierowanym do (...) D. P. L. S. (2) wniósł o przywrócenie części działki wywłaszczonej pod budowę (...) w 1972 roku znajdującej się w M. przy Al. (...), o powierzchni 1380 m². W uzasadnieniu wniosku wskazał, iż nie zagospodarowano jej należycie (wniosek k.218).

W dniu 26 lipca 1989 roku B. S. skierował do Prezydenta (...) W. wniosek o zwrot części działki o powierzchni 1032 m², znajdującej się w M. przy ul. (...), wywłaszczonej w 1973 roku pod budowę (...). W uzasadnieniu wniosku wskazał, że do chwili obecnej nie wykorzystano jej zgodnie z przeznaczeniem (wniosek k.217).

Decyzją z dnia 12 stycznia 1991 roku znak WG.IV. (...) Burmistrz D. P. w W. orzekł zwrot wywłaszczonej nieruchomości położonej w W. przy Al. (...) (dawna Ż. 54) o powierzchni 1032 m² na rzecz L. S. (2) i B. S.. Po rozpatrzeniu odwołania Zarządu Inwestycji Centralnych Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej, Wojewoda (...) decyzją z dnia 26 września 1991 roku Nr 462/91 uchylił zaskarżoną decyzję w całości i przekazał sprawę organowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia. Pismem z dnia 4 września 1992 roku oraz z dnia 8 marca 1993 roku B. S. i L. S. (2) ponowili swój wniosek o zwrot wywłaszczonej nieruchomości. Następnie w dniu 13 listopada 2003 roku J. S. (2), L. S. (1) i M. W. (1) oraz w dniu 2 sierpnia 2005 roku M. M. (2) i Pan J. S. (1) wystąpili o zwrot wywłaszczonej ww. nieruchomości (bezsporne, wnioski - k.1-2, 559, 618 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), decyzja z 5.12.2012r. k.155-159).

Nieprawomocną decyzją nr (...) z dnia 29 września 1991 roku Wiceprezydent (...) W. stwierdził wygaśnięcie terminu ważności decyzji o lokalizacji szczegółowej nr 613/71 dla działki położonej w W. – M. przy Al. (...) o powierzchni 1032 m² oznaczonej w KW (...). Minister Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa po rozpatrzeniu odwołania Zarządu Inwestycji Centralnych Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej uchylił zaskarżoną decyzję i umorzył postępowanie pierwszej instancji (decyzja nr (...) – k.86 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), odwołanie – k.84-85 t. 1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), pismo z 3.08.1992r. – k.82 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), wyrok z 5.02.1993r. – w dołączonych aktach o sygn. UA 100/92).

Umową przeniesienia własności nieruchomości w celu wyposażenia państwowej osoby prawnej w trybie art. 51 ustawy o gospodarce nieruchomościami, zawartej w formie aktu notarialnego z 14 grudnia 1998 roku Rep. A nr 7949/98 została przekazana własność nieruchomości Skarbu Państwa na rzecz Instytutu (...) stanowiącej działkę nr (...) z obrębu 261 (3-11-48) o łącznej powierzchni 162 377 m², co ujawniono w księdze wieczystej. Dla ww. nieruchomości prowadzona jest obecnie księga wieczysta KW nr (...) (umowa - k.587-597 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), odpis księgi wieczystej k.30-37).

W związku z powyższym, decyzją z dnia 10 października 2005 roku nr (...) Prezydent (...) W. umorzył jako bezprzedmiotowe postępowanie w sprawie zwrotu nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) stanowiącej obecnie działkę ewidencyjną nr (...) -cz z obrębu 261 (3-11-48) o powierzchni 1032 m². Po rozpatrzeniu odwołania M. M. i J. S. (1), Wojewoda (...) decyzją z dnia 22 lutego 2006 roku nr 232/06 utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję. Wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2006 roku w sprawie o sygn. akt ISA/Wa 792/06 Wojewódzki Sąd Administracyjny po rozpoznaniu sprawy ze skargi M. M. i J. S. (1) na decyzję Wojewody (...) nr 232/06 uchylił zaskarżoną decyzję oraz poprzedzającą ją decyzję Prezydenta (...) W. nr (...).

Po ustosunkowaniu się do zarzutów Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, Prezydent (...) W. decyzją z dnia 16 lutego 2009 roku nr (...) odmówił zwrotu wywłaszczonej nieruchomości położonej w W. przy Al. (...) ozn. jako działka (...) -cz z obrębu 261 (3-11-48) o powierzchni 1032 m². Po rozpatrzeniu odwołań J. S. (2) oraz M. M. od w/w decyzji Prezydenta (...) W., Wojewoda (...) decyzją z dnia 23 kwietnia 2010 roku nr 808 uchylił zaskarżoną decyzję w całości i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ pierwszej instancji.

Decyzją z dnia 4 lipca 2011 roku Nr (...) Prezydent (...) W. odmówił zwrotu nieruchomości położonej w W. przy Al. (...) stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) -cz z obrębu 3-11-48 o powierzchni 1032 m². Wojewoda (...) po rozpatrzeniu

odwołania M. M., J. S. (1), J. S. (2), L. S. (1) i M. W. (1), decyzją z dnia 26 sierpnia 2011 roku nr (...) uchylił zaskarżoną decyzję w całości i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania organowi pierwszej instancji.

Prawomocną decyzją z dnia 5 grudnia 2012 roku Prezydent (...) W. po ponownym rozpatrzeniu wniosku J. S. (2), L. S. (1) i M. W. (1) z 12 listopada 2003 roku, wniosku M. M. i J. S. (1) z 2 sierpnia 2005 roku o zwrot wywłaszczonej nieruchomości odmówił zwrotu nieruchomości położonej w W. przy Al. (...) stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) - cz z obrębu 261 (3-11-48) o powierzchni 1032 m^{((2))}. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że na części wywłaszczonej nieruchomości, na której został zlokalizowany sklep rybny cel wywłaszczenia nie został zrealizowany, co stanowi, iż część tej nieruchomości (w granicach lokalizacji sklepu rybnego) stała się zbędna na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu i podlegałaby zwrotowi na rzecz spadkobierców poprzedniego właściciela. W pozostałej części nieruchomości objętej wnioskiem nie zaistniały przesłanki do zwrotu wynikające z art.137 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Ponadto Prezydent (...) W. wskazał, że w związku z faktem, iż umowa przeniesienia własności nieruchomości w celu wyposażenia państwowej osoby prawnej zawartej w formie aktu notarialnego z dnia 14 grudnia 1998 roku nadal znajduje się w obrocie i własność do przedmiotowej nieruchomości została przeniesiona na rzecz osoby trzeciej, to Skarb Państwa nie ma w swojej dyspozycji teże nieruchomości, a w związku z tym nie może dokonać jej zwrotu (bezsporne, pismo k.154, decyzja z 5.12.2012r. k.155-159, decyzja z 26.08.2011r. k.136-140, decyzja z 4.07.2011r. k.141-147, decyzja z 23.04.2010r. k.148-149, decyzja z 16.02.2009r. k.19-21, Wyrok WSA z 10.08.2006r. k.22-29, decyzja z 10.10.2005r. – k.648-650 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...), decyzja z 22.02.2006r. – k.668-669 t.1 w dołączonych aktach administracyjnych (...) -SP- (...)).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zebrane w sprawie dokumenty, w tym także dokumenty z dołączonych akt postępowań administracyjnych, opinie biegłej z zakresu zagospodarowania przestrzennego oraz zeznań powódki J. S. (2).

Dokumenty przedłożone przez strony niniejszego postępowania stanowią materiał dowodowy obiektywny, w pełni wiarygodny, ich autentyczność i treść nie była kwestionowana przez strony. Wobec tego Sąd uznał wszystkie złożone dokumenty za w pełni wartościowy materiał dowodowy. Podkreślić jednak należy, że protokoły/notatki z wizji lokalnej, pomimo, iż wiarygodne, zostały uwzględnione przez Sąd jedynie w zakresie okoliczności faktycznych dotyczących zagospodarowania wywłaszczonej nieruchomości w dniu ich sporządzania, nie zaś, w zakresie oceny osób je sporządzających, czy sposób ten stanowił realizację celu wywłaszczenia nieruchomości.

Sąd obdarzył walorem wiarygodności zeznania powódki J. S. (2), gdyż jej zeznania dotyczące zieleni i pawilonu znajdujących się na wywłaszczonej nieruchomości są one spójne z pozostałym materiałem dowodowym zebrany w sprawie.

W ocenie Sądu opinia biegłej z zakresu zagospodarowania przestrzennego została sporządzona rzetelnie, precyzyjnie, wnikliwie i obiektywnie, po zapoznaniu z materiałem sprawy i przeprowadzeniu wizji w terenie. Opinia biegłej w połączeniu z ustną i pisemną opinią uzupełniającą były przekonująca i mogła stanowić podstawę rozstrzygnięcia w zakresie ustalenia, czy na dzień 26 lipca 1989 roku i 14 grudnia 1998 roku na spornej nieruchomości został zrealizowany cel wywłaszczenia. Biegła w zakresie objętym przedmiotem opinii posiadała wymagane kwalifikacje, udzieliła wyczerpujących odpowiedzi na pytania, w tym w sposób przekonujący odpowiedziała na zarzuty stron. Mając powyższe na względzie, Sąd uznał omawianą opinię za miarodajną, zaś wnioski w niej zawarte przyjął jako własne. Należy również podkreślić, iż definicje budowy oraz urządzeń budowlanych związanych z budynkami zawarte są w ustawach Prawo budowlane z 7 lipca 1994 roku i z 31 stycznia 1961 roku. W ustawie z 1994 roku jako budowę określono m.in. wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu. Natomiast obiekt budowlany to m.in. budynek wraz z instalacjami i urządzeniami technicznymi (art.3). W myśl art. 4 ustawy z 1961 roku obiektem budowlanym były. m.in. stałe i tymczasowe budynki, urządzenia budowlane związane z budynkami. Natomiast urządzeniami budowlanymi związanymi z budynkami były m.in. urządzenia terenowe, które służą do celowego wykorzystania budynków, jak np. urządzenia terenowe zieleni przydomowej, wszelkie urządzenia instalacyjne, służące do: ogrzewania, wentylacji, łączności, zaopatrzenia w wodę zimną i ciepłą, zaopatrzenia w gaz i energię elektryczną, usuwania ścieków, z wyjątkiem urządzeń dźwigowych i urządzeń kotłowni z wysokopiętnymi kotłami parowymi i kotłami wodnymi o temperaturze

wody przegrzanej powyżej 115 °C. Z treści opinii wynika natomiast, iż biegła ustalając, czy cel w postaci budowy (...) został zrealizowany uwzględniła znaczenia pojęć budowy oraz wykonania obiektu budowlanego określone w ww. przepisach, stąd Sąd uznając założenia biegłej w tym zakresie za zgodne z obowiązującym prawem, uwzględnił opinię w zakresie wniosków z tych założeń wynikających.

Sąd oddalił wnioski dowodowe o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego geodety oraz biegłego z zakresu wyceny nieruchomości jako nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c. a contrario). Mając bowiem na uwadze skuteczność podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia (niweczącego żądania powodów) oraz przyjęty przez Sąd pogląd prawny - przedstawiony w dalszej części rozważań, w świetle którego roszczenia powodów nie są usprawiedliwione co do samej zasady, zbędnym dla rozstrzygnięcia sprawy było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do ustalenia obszaru nieruchomości, na którym w pewnym okresie nie był zrealizowany cel wywłaszczenia, jak i wysokości szkody w postaci wartości tej części nieruchomości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powodowie dochodzą od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) zapłaty na ich rzecz odszkodowań na podstawie przepisu art. 417 § 1 k.c. Powodowie swoją szkodę majątkową wywodzili z tego, że w wyniku zawarcia umowy o wyposażeniu Centrum (...) z 14 grudnia 1998 roku, nie została im zwrócona wywłaszczona nieruchomość, choć w ich ocenie istniały przesłanki do jej zwrotu.

W niniejszej sprawie znajdzie zastosowanie art. 417 k.c. w brzmieniu obowiązującym w chwili wystąpienia szkody tj. przed zmianą 1 września 2004 roku, co wynika z art.5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 nr 162 poz.1692).

Powodowie bezprawności zachowania funkcjonariuszy upatrują w fakcie zadysponowania przedmiotową nieruchomością przez jej oddanie w drodze umowy osobie prawnej, mimo iż zostały zgłoszone ich roszczenia o zwrot tej nieruchomości i postępowanie w tym przedmiocie było w toku, a także niezawiadomienia ich o zamiarze zmiany przeznaczenia nieruchomości, czyli zarzucili władzy publicznej nieprzestrzeganie zakazu użycia nieruchomości niewykorzystanej na cel wywłaszczenia oraz nakazu zawiadomienia byłych właścicieli o zamiarze innego przeznaczenia, uprawniającego ich do zażądania zwrotu nieruchomości, których wypełnienie było możliwe na dzień poprzedzający zawarcie ww. umowy.

Wobec powyższego należy rozważyć, czy po stronie powodów powstało prawo do żądania zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, a w konsekwencji, czy zaistniało po ich stronie roszczenie odszkodowawcze. Zasady zwrotu wywłaszczonej nieruchomości uregulowane zostały w ustawie o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 roku (Dz.U. Nr 115, poz. 741) – dalej GospNierU. Przepisy tej ustawy mają odpowiednie zastosowanie do nieruchomości wywłaszczonych w trybie przepisów ustawy z dnia 12 marca 1958 roku - o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz.U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 ze zm.), a to w związku z odesłaniem zawartym w art. 216 ust. 1 GospNierU. W myśl art. 136 tej ustawy nieruchomość wywłaszczona nie może być użyta na cel inny niż określony w decyzji o wywłaszczeniu, z uwzględnieniem art. 137, chyba że poprzedni właściciel lub jego spadkobierca nie złożą wniosku o zwrot tej nieruchomości (ust.1). W razie powzięcia zamiaru użycia wywłaszczonej nieruchomości lub jej części na inny cel niż określony w decyzji o wywłaszczeniu, właściwy organ zawiadamia poprzedniego właściciela lub jego spadkobiercę o tym zamiarze, informując równocześnie o możliwości zwrotu wywłaszczonej nieruchomości (ust.2). Poprzedni właściciel lub jego spadkobierca mogą żądać zwrotu wywłaszczonej nieruchomości jeżeli stosownie do przepisu art. 137, stała się ona zbędna na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu (ust.3). Zgodnie natomiast z art. 137 ust. 1 GospNierU nieruchomość uznaje się za zbędną na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu, jeżeli pomimo upływu 7 lat od dnia, w którym decyzja o wywłaszczeniu stała się ostateczna, nie rozpoczęto prac związanych z realizacją tego celu (pkt 1), albo pomimo upływu 10 lat od dnia, w którym decyzja o wywłaszczeniu stała się ostateczna, cel ten nie został zrealizowany (pkt 2). Jeżeli w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, cel wywłaszczenia został zrealizowany tylko na części wywłaszczonej nieruchomości, zwrotowi podlega pozostała część, o czym stanowi ust.2 art.137.

Podkreślić jednak należy, że w rozpatrywanej sprawie wywłaszczenia dokonano na podstawie art. 6 ww. ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości. Przepis art. 34 ust. 1 ww. ustawy stanowił, że nieruchomość wywłaszczona w trybie tej ustawy podlegała zwrotowi na rzecz wywłaszczonego właściciela, jeżeli właściwy organ ustalił, że nieruchomość nie została użyta i jest zbędna na cele, dla których orzeczono wywłaszczenie. Ustawa ta nie określiła zatem jakiegokolwiek terminu na zrealizowanie celu wywłaszczenia. Podobnie ustawa z dnia 29 kwietnia 1985 roku o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu. Przepis art. 69 ust. 1 tej ustawy stanowił, że nieruchomość wywłaszczona lub jej część podlega zwrotowi na rzecz poprzedniego właściciela albo jego następcy prawnego na jego wniosek, jeżeli stała się zbędna na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu. Terminy precyzujące zbędność wywłaszczonej nieruchomości wprowadzone zostały dopiero w 1998 roku w GospNierU. Wobec tego w ocenie Sądu ich bieg w odniesieniu do konkretnej nieruchomości nie mógł rozpocząć się przed ich wprowadzeniem do porządku prawnego, gdyż przedtem organ wywłaszczający nie mógł się liczyć z terminami wprowadzonymi później. Jeżeli zatem brak jest przesłanki zbędności, a cel wywłaszczenia został osiągnięty, do zwrotu nieruchomości dojść nie mogło (por. wyrok NSA z dnia 12 lutego 2014 r., I OSK 1663/12, Legalis nr 909430).

Istotne jest, iż pod budowę (...) przeznaczona była nie tylko nieruchomość powodów, gdyż realizacja tej budowy, stanowiącej kompleks wielu mniejszych inwestycji wymagała zlokalizowania jej na większym obszarze. W konsekwencji przeznaczenie nieruchomości pod poszczególne elementy składowe inwestycji o takiej skali, wymagało sukcesywnego określania ich w planie realizacyjnym, który był uaktualniany, w miarę realizacji poszczególnych etapów tego przedsięwzięcia. Wobec tego brak możliwości precyzyjnego i szczegółowego wykazania w oparciu o szczegółową dokumentację poprzedzającą wywłaszczenie co planowano zrealizować na każdej nieruchomości przeznaczoną pod budowę (...), w tym przedmiotowej nieruchomości objętej aktem wywłaszczeniowym z 1973 roku, nie może stanowić o braku określenia celu wywłaszczenia jakim była budowa (...). W tej sytuacji nie ma zatem znaczenia, to, że zebrane w sprawie dokumenty dotyczące realizacji (...) pochodzą z okresu późniejszego niż wywłaszczenie, gdyż w tym przypadku cel wywłaszczenia należało uznać za wystarczająco sprecyzowany. Co prawda, nie oznacza to przyzwolenia na odjęcie prawa własności bez określenia celu publicznego, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca, gdyż nieruchomość wywłaszczono pod budowę szpitala (...), czyli dla inwestycji celu publicznego. Ponadto realizacja celu wywłaszczenia nie powinna następować w odległych terminach, gdyż wywłaszczenie jest wyjątkową instytucją przymusowo ingerującą w to prawo, która nie powinna być nadużywana. Niemniej jednak z uwagi na to, że budowa szpitala takiego jak (...) jest inwestycją czasowo i terytorialnie rozległą, wymagającą prowadzenia etapami, z których każdy jednak łączy się w całość, to nie sposób wymagać od pozwanego, aby wywłaszczenie przeprowadzał partiami, po to tylko by czas realizacji celu wywłaszczenia nie był odległy. Nie ma bowiem znaczenia fakt, w jakiej dacie rozpoczęto, czy zrealizowano cel wywłaszczenia, o ile nie przekroczono terminów wynikających z art.137 GospNierU, lecz najwcześniej liczonych od dnia ich wprowadzenia do obrotu prawnego, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca.

W przedmiotowej sprawie inwestycja, polegająca na realizacji przyłączy sieci sanitarnej i gazowej oraz zagospodarowanie terenu zielenią są ściśle związane z funkcjonowaniem obiektów szpitala (...), a zatem mieszczą się w zakresie celu wywłaszczenia jakim była budowa (...). Obiektem budowlanym są bowiem oprócz samych budynków, także urządzenia z nimi związane, takie jak instalacje i okalająca je zieleń (nie tylko ta o funkcji izolacyjnej), o czym wspomniano już wyżej. Plany realizacyjne precyzujące, że na wywłaszczonej nieruchomości miały być zrealizowane ww. obiekty budowlane zostały zatwierdzone w 1973 i 1980 roku. Natomiast cele wywłaszczenia zostały faktycznie zrealizowane m.in. w 1980 roku (przyłączy sieci gazowej Ø 100 łączące budynki znajdujące się na terenie inwestycji (...) z siecią gazową przesyłową zlokalizowaną na terenie drogi publicznej), w dniu 26 lipca 1989 roku tylko na części działki został zrealizowany cel wywłaszczenia poprzez realizację najpóźniej w 1987 roku sieci infrastruktury technicznej – kanalizację sanitarną i sieć gazową (przyłącza) oraz zieleń naturalną. Zdaniem Sądu to, iż zieleń przez pewien okres nie była pielęgnowana przez pozwanego i nie obejmowała nowych nasadzeń nie stoi w sprzeczności z realizacją celu wywłaszczenia, gdyż jak wynika z opinii biegłego na zaprojektowaną zieleń mogły się składać także drzewa istniejące w chwili wykonywania projektu, czyli zieleń naturalna. Dodatkowo wskazać trzeba, że od 1982 roku na części wywłaszczonej nieruchomości istniał pawilon handlowy, co powodowało, że na tej części nie został zrealizowany określony w decyzji lokalizacji szczegółowej cel. Jednak przynajmniej od 1995 roku na całej

nieruchomości wywłaszczonej cel wywłaszczenia oznaczony w decyzji lokalizacji szczegółowej i powiązanych z nią planach realizacyjnych z 1973 roku i 1980 roku został zrealizowany poprzez zagospodarowanie działki zielenią urządzoną oraz realizację sieci infrastruktury technicznej – kanalizację sanitarną i sieć gazową.

Powyższe wskazuje, że realizacja celów wywłaszczenia nieruchomości następowała sukcesywnie co było skorelowane z realizacją poszczególnych etapów budowy całości (...). Przy czym proces inwestycyjny trwał długo, ale ostatecznie cel wywłaszczenia został osiągnięty co najmniej w 1995 roku. Wspomnieć również należy, iż wbrew twierdzeniom powodów w toku realizacji inwestycji nie wygasła decyzja o lokalizacji szczegółowej z 1971 roku. Zatem w dniu 14 grudnia 1998 roku tj. w dacie zawarcia umowy o przekazaniu nieruchomości Skarbu Państwa na rzecz Instytutu (...) pozwany mógł korzystać z tej nieruchomości i nią rozporządzać bez jakichkolwiek ograniczeń wynikających z wywłaszczeniowej drogi nabycia nieruchomości, albowiem „użycie” wywłaszczonej nieruchomości na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu skutkowało wygaśnięciem obowiązku wywłaszczającego zwrotu wywłaszczonej nieruchomości następcom prawnym jej poprzednich właścicieli. Późniejsza zmiana sposobu faktycznego wykorzystania wywłaszczonej nieruchomości (za którą należy uznać rozporządzenie nią na rzecz innego podmiotu) nie ma znaczenia dla oceny jej zbędności z punktu widzenia przepisów o wywłaszczeniu (uchwała (7) SN z 13 czerwca 1995 r., III AZP 3/95, OSNP 1995/24/296).

Należy jednak rozważyć jaki wpływ na obowiązek zwrotu miało czasowe zaprzestanie realizacji celu wywłaszczenia na części działki, na której znajdował się pawilon handlowy. W niniejszej sprawie jeden współwłaściciel wywłaszczonej nieruchomości złożył wniosek o jej zwrot w 1986 roku, a drugi 26 lipca 1989 roku. Wobec tego, iż dla orzeczenia o zwrocie nieruchomości wymagana byłaby zgoda wszystkich uprawnionych do wystąpienia z roszczeniem (por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 listopada 2007 r., I SA/Wa 1295/07, LEX nr 452529), Sąd ustalając, czy na dzień złożenia wniosku o zwrot na nieruchomości był realizowany cel wywłaszczenia uwzględnił datę 26 lipca 1989 roku, gdyż wtedy obaj współwłaściciele mogliby ewentualnie uzyskać zwrot nieruchomości. Ponadto także pełnomocnik powodów żądał ustalenia sposobu zagospodarowania wywłaszczonej nieruchomości w tej dacie. Należy wskazać, że w momencie złożenia tego wniosku o zwrot na części wywłaszczonej nieruchomości, na której znajdował się pawilon handlowy nie był realizowany cel wywłaszczenia. Zgodnie z treścią art. 112 GospNierU celem wywłaszczenia są cele publiczne, określone w art. 6 GospNierU, a więc celem publicznym nie mógł być pawilon handlowy. Nie oznacza to jednak, iż ta część nieruchomości była zbędna, na co wskazuje okoliczność, iż ostatecznie przynajmniej od 1995 roku jest na niej realizowany cel wywłaszczenia. Zdaniem Sądu jeśli cel wywłaszczenia został zrealizowany, to zwrot nie jest możliwy bez względu na to, kiedy realizacja ta nastąpiła. W przeciwnym razie wystąpiłaby konieczność wydania decyzji o zwrocie nieruchomości, mimo iż nieruchomość była (lub jest) wykorzystywana zgodnie z celem wywłaszczenia już kilkanaście lat. Takiej interpretacji nie sposób pogodzić z zasadą stabilności porządku prawnego. Ponadto gdy cel wywłaszczenia stanowiła budowa o takiej skali jak (...), wymagająca ogromnych nakładów finansowych pochodzących ze środków publicznych, które są ograniczone nie sposób uznać, że czasowa przerwa w realizacji celu na części działki świadczy o zbędności tej części nieruchomości dla celów wywłaszczenia.

Wobec powyższego po stronie właścicieli nieruchomości i ich następców prawnych nie powstało uprawnienie do domagania się zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, a więc brak zawiadomienia ich o zamiarze zawarcia umowy przeniesienia nieruchomości w celu wyposażenia państwowej osoby prawnej, nie doprowadził do powstania w ich majątku uszczerbku, którego rekompensaty domagali się w niniejszym postępowaniu. Skoro powodowie nie mogli domagać się zwrotu nieruchomości w naturze, nie doszło do powstania po ich stronie roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z faktu niemożności realizacji tego uprawnienia.

Niezależnie od powyższego należy również wskazać, iż podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczeń powodów okazał się zasadny. Zaznaczyć przy tym należy, iż Sąd umożliwił stronom – z uwagi na charakter sprawy – przeprowadzenie postępowania dowodowego (z wyjątkiem opinii biegłego geodety oraz biegłego z zakresu wyceny nieruchomości), aby móc ocenić, czy zgłoszony zarzut przedawnienia roszczeń nie stanowił nadużycia prawa.

W rozpatrywanej sprawie znajdzie zastosowanie art. 442¹ § 1 k.c., wprowadzony ustawą z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy kodeks cywilny (Dz. U. z 2007 r. Nr 80, poz. 538) – art.1. Wedle art. 2 ustawy zmieniającej, do roszczeń,

o których mowa w art. 1 ustawy, powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, stosuje się przepisy art. 442¹ k.c. Przy czym w świetle art. 3 cyt. ustawy, weszła ona w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia tj. z dniem 10 sierpnia 2007 r. Skoro do tego czasu roszczenie powodów nie przedawniło się (10 lat od 1998 r.), zastosowanie znajdzie nowa regulacja art. 442¹ k.c.

Zgodnie z art. 442¹ § 1 k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Zatem termin trzyletni nie może zakończyć swojego biegu później niż po upływie dziesięciu lat od chwili zaistnienia zdarzenia wyrządzającego szkodę. Bez znaczenia pozostaje, czy poszkodowany miał świadomość poniesienia szkody oraz czy znał osobę zobowiązaną do jej naprawienia (por. wyrok SN z dnia 9 maja 2008 r. o sygn. akt III CSK 366/07, Lex nr 424389).

Zdarzeniem wywołującym szkodę, zdaniem powodów było oddanie przedmiotowej nieruchomości Instytutowi (...) w dniu 14 grudnia 1998 roku tzn. w dniu zawarcia umowy w formie aktu notarialnego, w związku z czym niemożliwy okazał się jej zwrot. Gdyby pozwany w ocenie powodów nie naruszył przepisów o gospodarce nieruchomościami powodowie w trybie administracyjnym mieliby szansę odzyskania spornej nieruchomości.

W świetle powołanych wyżej przepisów uznać należy, iż termin trzech lat od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia, musi się mieścić w granicach dziesięciu lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Wobec tego termin przedawnienia upłynął 14 grudnia 2008 roku. Biorąc pod uwagę, że pozew wniesiono 16 czerwca 2009 roku, roszczenie jest przedawnione.

Podkreślić również należy, iż nie można uznać, iż czynności podejmowane przez powodów przed organami administracyjnymi przerwały bieg przedawnienia. Wedle art. 123 § 1 pkt 1 k.c. bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Jak wynika natomiast z zebranych w sprawie dokumentów przed organami administracyjnymi toczyło się postępowanie w sprawie zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, a nie odszkodowawcze, a zatem nie były to czynności przedsięwzięte przez powodów bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia, co istotne przed właściwym organem tj. powołanym do rozpoznawania spraw o odszkodowanie. Toteż postępowanie zwrotowe rozstrzygnięte decyzją organu administracyjnego nie przerywało biegu przedawnienia.

Jednak, uznanie, że podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia zniweczył żądanie pozwu należy poprzedzić rozważeniem podniesionego przez powoda zarzutu naruszenia art. 5 k.c. Oceniając zarzut powodów, przede wszystkim wyjaśnić należy, że dla możliwości jego uwzględnienia powinni oni określić - czego na gruncie rozpoznawanej sprawy nie uczyniono - jakie to zasady współżycia społecznego zostają naruszone przez pozwanego powołującego się na przedawnienie dochodzonego roszczenia (por. orzeczenia SN z dnia 3 lutego 1998 r. o sygn. akt I CKN 459/97, Lex nr 78424). Ponadto dla oceny, czy zgłoszony zarzut przedawnienia nie nosi znamion nadużycia prawa wymagane jest rozważenie charakteru dochodzonego roszczenia, okresu trwania opóźnienia i jego przyczyn. Podaje się, że opóźnienie wierzyciela nie powinno być nadmierne, bowiem w przeciwnym razie podważona zostałaby zasadnicza, stabilizacyjna funkcja instytucji przedawnienia (por. wyrok SN z dnia 12 grudnia 2007 r. o sygn. akt V CSK 334/07, Lex nr 521817). Na tle niniejszej sprawy żadna z ww. przesłanek nie przemawia za zastosowaniem art. 5 k.c., gdyż doszło do znacznego, bo 6 miesięcznego przekroczenia terminu przedawnienia, podstawa prawna dochodzonego w sprawie roszczenia była zgodna z ukształtowaną praktyką rozstrzygania tego rodzaju roszczeń przez organy stosujące prawo, a sam fakt, że stan roszczeń powodów przed uzyskaniem ostatecznej decyzji administracyjnej w sprawie o zwrot nieruchomości pozwalał uznać je jako przedwczesne, czyli niewymagalne, a zarazem przedawnione nie stanowi nadużycia prawa, zwłaszcza iż powodowie nie podnosili by nie mieli tego świadomości.

W punkcie II wyroku uznał w oparciu o treść art. 102 k.p.c., że brak jest podstaw do obciążania powodów kosztami procesu. Z uwagi na specyfikę przedmiotowej sprawy polega obciążenie powodów kosztami procesu mogłoby w odczuciu społecznym stanowić przejaw nieuzasadnionego pokrzywdzenia naruszającego poczucie sprawiedliwości.

W punkcie III Sąd Okręgowy obciążył Skarb Państwa nieuiszczonymi kosztami sądowymi, w oparciu o treść art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398 z późn. zm.).